

Barn enligt barn.

Barn som fenomen, utforskande av dess väsen och essens.

Av: Evelina Andersson

Handledare: Cecilia Annell

Södertörns högskola | Lärarutbildningen

Självständigt arbete 15 hp.

Grundlärarutbildning med interkulturell profil med inriktning mot fritidshem

180 hp

Det fritidspedagogiska området. Vårterminen 2017

Abstract

Children according to children

From a phenomenological perspective of childhood sociological approach I have had interviews with eight children made a qualitative survey. The purpose of which was to seek knowledge about children's views on children, and to explore the essence of the phenomenon of children. What emerges from the interviews is that there is a clear differentiation between children and adults. Children and adults do not according to children do the same things, and it is the size according to them to see if it is a child or not.

Being a child is a temporary state, but for the children is the beginning and the end difficult to define. Age has a part in it but also how children play.

Based on my interviews I see children describe children as playing thinking phenomena when they analyze children from an outside perspective.

Keywords: Children, child's perspective, children perspective, Phenomenon, phenomenology childhood sociology, essence

Sammanfattning

Barn enligt barn

Utifrån ett fenomenologiskt perspektiv med barndomssociologiskt synsätt har jag genom intervjuer med åtta barn gjort en kvalitativ undersökning, där syftet varit att söka kunskap om barns syn på barn, samt att utforska essensen i fenomenet barn.

Det som framkommer i intervjuerna är att det finns en tydlig differentiering mellan barn och vuxna. Barn och vuxna gör, enligt barn, inte samma saker och det går på storleken att se om det är ett barn eller ej. Att vara barn är ett temporärt tillstånd men för barnen är början och slutet svåra att definiera. Åldern har med saken att göra men också leken.

Utifrån mina intervjuer ser jag barnen beskriva barnen som lekande tänkande fenomen där de i stort intar en utifrån-position i sina svar på de frågor jag ställer.

Sökord: Barn, barns perspektiv, barnperspektiv, fenomen, fenomenologi, barndomssociologi, essens

Förord

Glädjen och nyfikenheten alla de barn haft som jag intervjuat i detta arbete, har gjort att detta arbete har varit otroligt roligt och spännande att genomföra. Jag har genom möten med dessa barn lärt mig mycket som pedagog och som vuxen i förhållande till barn, vilket jag tar med mig i min fortsatta yrkeskarriär som lärare på fritidshem.

Jag vill rikta ett stort tack till de barn som ställt upp på att bli intervjuade i detta arbete, samt familj, kollegor och studiekamrater som stöttat mig under arbetets gång.

Tack också till Cecilia Annell som handlett mig genom detta arbete.

Del 1 Inledning syfte och frågeställningar	4
1:1 Inledning	4
1:2 Syfte och frågeställning	4
Del 2 Tidigare forskning och teoretiska perspektiv	5
2:1 Tidigare forskning	5
2:1:1 Att förmedla barns perspektiv svårigheter och möjligheter	5
2:1:2 Att betrakta sig själv utifrån	6
2:2 Teoretiska utgångspunkter	7
2:2:1 Fenomenologi och livsvärldsteorin	7
2:2:2 Barndomssociologi	8
Del 3 Genomförande	9
3:1 Undersökningsmetod, urval, etiska överväganden, bortfall	9
3:1:1 Metod	9
3:1:2 Urval	10
3:1:3 Etiska överväganden	11
3:1:4 Bortfall	11
Del 4 Resultat och analys	13
4:1 Kännetecken på barn	13
4:2 Barns preferenser	14
4:3 Temporalitet	16
4:4 Differentiering barn-vuxen	18
4:4:1 Vad gör barn som inte vuxna gör?	20
4:5 Vad tänker barn på?	21
4:5:1 Barn vill vara barn.	22
4:6 Barns behov	22
4:7 Vad vill barnen bestämma? Inflytande	24
4:8 Livsvärld Resultat	25
Del 5 Diskussion och slutsats	26
5:1 Diskussion	26
5:1:1 Metodreflektion	28
5:2 Slutsats	29
5:3 Slutreflektion	29
Källredovisning	31
Brev till föräldrar	33
Intervjufrågor, intervjuguide	34
Bilder	35

Del 1 Inledning syfte och frågeställningar

1:1 Inledning

Under min hittills tvååriga utbildning har jag läst om vuxnas barnsyn, teorier om barns utveckling som innebär olika utvecklingssteg och barns tankar om exempelvis livet, döden, vänskap. Jag har dock aldrig stött på forskning som handlar om barns syn på barn.

Intresset för frågan väcktes då jag i ett arbete om barns existentiella frågor analyserade Astrid Lindgrens bok *Rasmus på luffen*, samt skulle hitta frågeställningar till *Barns tankar om livet* av Hartman & Torstenson-Ed (2013).

Min utgångspunkt i detta arbete är att barn har egna tankar och funderingar på och om sitt eget liv och sina egna upplevelser. Jag ser det som en av fritidshemslärares viktigaste uppdrag att lyssna och låta barnens röster få höras och tas på allvar. Undervisningen i fritidshemmet skall ta ”sin utgångspunkt i elevernas behov, intressen och erfarenheter, men också att eleverna kontinuerligt utmanas ytterligare genom att de inspireras till nya upptäckter” (Skolverket 2011, s. 24)

Jag har också förstått att det finns svårigheter i att komma nära barns perspektiv, vilket utmanar mig att försöka göra ett arbete där barnen är subjekten som beskriver begreppet och fenomenet barn. Arnér och Tellgren menar att om vi skaffar oss kunskaper om barns perspektiv på sin egen tillvaro är dessa betydelsefulla för såväl vetenskaplig kunskapsbildning som för pedagogiskt arbete (Arnér & Tellgren 2006, s. 28).

1:2 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att få kunskap om barns tankar om barn, alltså vad barn tänker att barn är ur ett barns perspektiv. Jag kommer också att utforska vad ett barns essens skulle kunna bestå av enligt barnen.

Enligt FN:s barnkonvention, artikel ett, är människan ett barn till dess hon är 18 år, då hon blir myndig, om inte nationell lagstiftning säger någonting annat om den åldersgränsen (Unicef.se).

Men hur beskriver och förklarar barnen vad ett barn är? Finns det saker att lära från barnen som personal i barnomsorgen kan ha nytta av? Kan jag genom detta arbete få en ny kunskap om barn som ger mig möjlighet att ge dem mer inflytande över sin fritidshemstid?

Mina forskningsfrågor:

- Vad är ett barn enligt barnen själva?
- Vad utgör essensen i fenomenet barn enligt barnen?

Del 2 Tidigare forskning och teoretiska perspektiv

2:1 Tidigare forskning

För att underlätta för läsaren att förstå hur jag kommer angripa barns perspektiv redovisar jag nedan andra forskares tankar om hur man kan förmedla barns perspektiv samt svårigheter att göra det. Jag har i samband med detta arbete och under min utbildning inte hittat någon annan tidigare forskning med min frågeställning men jag utgår från tidigare forskning som handlar om att ha med barn i forskningssammanhang.

Jag använder mig också av Simone de Beauvoirs bok *Det andra könet* som bidrar till tankar om att betrakta sig själv utifrån samtidigt som man är fenomenet som skall undersökas.

2:1:1 Att förmedla barns perspektiv svårigheter och möjligheter

Pramling Samuelsson och Sheridan skriver i en artikel i *Pedagogisk forskning i Sverige* 2003 att, för att inta ett *barnperspektiv* behövs inte information från barnen själva utan vuxna intar en position där man uppmärksammar konsekvenser av politiska beslut samt ”erfarenheter som ryms i de olika positioner som barn tillåts inta i ett bestämt samhälle”. Skillnad från detta är att förmedla *barns perspektiv*, vilket handlar om att barnen själva får göra sin röst hörd.

Innebörden av detta är att barnen ska kunna förmedla känslor, upplevelser, erfarenheter och tankar genom olika uttrycksformer, samt att deras ståndpunkter ska kunna utvecklas tillsammans med vuxna som genom stor kunskap om barns utveckling och lärande ser, lyssnar samt tolkar barns uttryck och agerande (Pramling Samuelsson & Sheridan 2003, s. 71).

Om man intar en position där barnet är det som anlägger sitt perspektiv, iakttar och formar bilder av verkligheten och forskaren är den som förmedlar detta menar Hartman & Torstenson-Ed att barnet blir till ett subjekt eller till en medagerande, medforskande, eftersom de får möjlighet att göra sin röst hörd, ett barnperspektiv 'inifrån'. Vidare menar de att det knappast går att inta ett renodlat barnperspektiv i forskningsarbetet då det alltid genomförs av en vuxen. Men de menar att det ändå är möjligt att "sträva efter att förmedla barns perspektiv inifrån, då forskaren utifrån skriver fram barnperspektiven" (Hartman, Torstenson-Ed 2013, s. 23). Ett sätt att komma åt barnperspektiv inifrån är enligt Torstenson-Ed om att som forskare ta ungdomar till hjälp. Ungdomar som inte längre är i sitt barnperspektiv kan "utifrån introspektion och reflektion likaväl som en vuxen rekonstruera ett barnperspektiv" (Ibid. s. 11) Vilket enligt Torstenson-Ed ger en annan dimension på barnperspektivet än om forskaren ensam försöker rekonstruera ett barnperspektiv utifrån (Ibid. s. 11).

Eva Johansson har skrivit en artikel där syftet bland annat är att "problematiska innebörden i 'barns perspektiv'". Frågor som hon ställer handlar om betydelsen av att förstå barns perspektiv, barnens intentioner och uttryck för mening, samt vilket ansvar som följer detta. Hennes sammanfattning lyder att "ontologiska ställningstaganden, sammanhanget, deltagarnas olika intentioner och agerande har betydelse för om och hur barns perspektiv visar sig för pedagogen eller forskaren" (Johansson 2003, s. 42). När hon skriver barns perspektiv menar hon "det som visar sig för barnet" dess erfarenheter, avsikter samt uttryck för mening (Johansson 2003 s. 42).

2:1:2 Att betrakta sig själv utifrån

År 1948-1949 skrev Simone de Beauvoir boken *Det andra könet*, denna bok är en fenomenologisk undersökning där författaren ger sig i kast med att undersöka vad en kvinna är.

Beauvoir menar att kvinnligheten som essens på 1200-talet framstod som lättbestämbar. Men både inom biologin och sociologin som började växa fram från mitten av 1700-talet och början på 1800-talet anser man inte längre att karaktärssegenskaper är nedärvda för att du är född till kvinna.

Författaren menar att varje mänsklig varelse bedöms utifrån sin bestämda situation. Hon menar vidare att bara för att man vägrar erkänna det evigt kvinnliga betyder det inte att man förnekar att det finns kvinnor.

Beauvoir gör en distinktion mellan att vara man och vara kvinna. Hon menar att en man aldrig behöver börja med att definiera sig som en individ av ett visst kön, det är självklart att han är en man. Men som kvinna, menar Beauvoir, behöver hon först deklarerat ”Jag är en kvinna” innan hon kan definiera sig själv som kvinna.

Vem skall ställa frågan och hur skall den ställas? Mannen, menar Beauvoir, är både part och domare i målet men likaså kvinnan. Vem är det då som skall avgöra vad en kvinna är och klargöra hennes ställning frågar sig Beauvoir. Jo kvinnan själv är den som bäst borde kunna göra detta menar hon. Situationen som kvinnorna befinner sig i är det som ”gör dem benägna att efterforska sanningen” (de Beauvoir 1949, s. 23). Kvinnan känner kvinnans värld bättre än vad männen gör för att hon har sina rötter i den. Hon förstår mer direkt vad det innebär för en mänsklig varelse att vara kvinna (Ibid.).

2:2 Teoretiska utgångspunkter

Min utgångspunkt i det här arbetet kommer vara att studera barns syn på barn ur ett fenomenologiskt perspektiv, utifrån ett barndomssociologiskt synsätt.

2:2:1 Fenomenologi och livsvärldsteorin

Fenomenologin som i sitt ursprung var en filosofisk skolbildning, förknippas med Husserl som var en tysk filosof verksam under början av 1900-talet (Patel & Davidson 2011, s. 32). Att studera något ur ett fenomenologiskt perspektiv handlar enligt Eva Johansson om att “oavsett vilket fenomen som studeras, är det människors erfarenheter av, synsätt eller perspektiv på samma fenomen som är i fokus” (Johansson 2003, s. 43). En av fenomenologins grunder är livsvärldsteorin och enligt Ronny Gunnarsson kan vi inte fånga en objektiv syn på det verkliga utan det är människans upplevelse av den som vi får syn på. Livsvärlden består till exempel av minnen, upplevelser, förväntningar av framtiden och den oreflekterade vardagen, vardagsvärlden. En fenomenologisk forskningsansats söker fånga och beskriva livsvärlden (Gunnarsson, 2002).

Torstenson-Ed beskriver också livsvärlden och menar att världen upplevs intersubjektivt och andra människor varken är subjekt eller ting utan dessa är helheter som vi avläser. Att något upplevs intersubjektivt handlar om att en grupp delar en subjektiv uppfattning om något. Men det är inte bara människor som ses som helheter utan vi uppfattar även föremål som bestående av både materia och mening. Ett föremål är inte bara en sak utan har ett syfte (Torstenson-Ed, 1997, s. 14).

Inom fenomenologin finns variationer, den är inte ett enhetligt block. Det finns dock gemensamma konstanter inom fenomenologin som förenar dessa olika rörelser. En av konstanterna är att “gå tillbaka till sakerna själva” alltså att saker alltid är “saker för någon aldrig saker i sig själva” (Bengtsson 2005, s. 11).

Ordet fenomen kommer från det grekiska språket och betyder “det som visar sig” vilket är betydelsen som fenomenologin använder sig av. Enligt fenomenologin kan det inte “finnas något som visar sig utan att det finns någon som det visar sig för”, fenomenbegreppet innesluter ett ömsesidigt beroende mellan subjekt och objekt (Bengtsson 2005, s. 12). På grundval av detta menar fenomenologin att sakerna är fenomen såsom de visar sig för någon (Ibid. s.12). Andrzej Szklarski förklarar det som att i samspelet mellan medvetanden och objekten konstrueras verkligheten. Vidare menar han att ett sådant samspel är oundvikligt ur ett fenomenologiskt perspektiv då det “mänskliga medvetandet kännetecknas av intentionalitet” (Szklarski 2004, s. 275). Intentionalitet handlar om att medvetandet är riktat mot någonting; om jag alltså riktar mitt medvetande mot något har det redan en eller flera föreställningar om det. Detta intentionalitetsbegrepp utgör enligt Szklarski det fundament som den fenomenologiska teoribildningen vilar på (Ibid.).

Fenomenologin som metod syftar till att “utforska och beskriva fenomenens väsen”. De egenskaper som tillhör ett fenomen med nödvändighet nämns som väsen eller essens. Det betyder att utan dessa egenskaper skulle ett fenomen sluta att existera som detta fenomen. Essensen är då det som är oföränderligt i fenomenet “det som gör saken till det den är” (Ibid. s. 276). Ett fenomen innefattar även existentiella egenskaper men dessa tillhör det inte med nödvändighet och dessa kan varieras utan att fenomenets grundläggande natur förändras. Fenomenologin bortser från det existentiella och syftet är i stället “att uppdaga och beskriva det essentiella eller väsenbestämda i mänskliga erfarenheter” (Ibid.).

2:2:2 Barndomssociologi

Ett sätt att se på barndomen i vetenskaplig forskning handlar om att se barnen ur ett barndomssociologiskt perspektiv.

Enligt barndomssociologin är barn socialt och kulturellt konstruerade. Barn ses dessutom inte som passiva mottagare av den påverkan omvärlden har utan “som kompetenta sociala agenter med egna idéer önsknings, erfarenheter och uppfattningar om sig själv, sin omgivning och andra” (Källström Cater 2015, s. 68).

James och Prout (1997) menar att barndomssociologin är ett framväxande paradigm. De beskriver några nyckelfunktioner i detta nya paradigm och några av dem är: att barndomen nu

förstås som en social konstruktion och att detta ger en tolkande ram för contextualisering av barndomen. De menar att barndomen inte är ett naturligt eller universellt inslag i mänskliga grupper men att den verkar som en kulturell och strukturell del i flera samhällen. Vidare menar de att barndomen inte kan skiljas från variabler som till exempel klass, kön, och etnicitet. Det har visat sig i flertalet tvärkulturella analyser att det snarare finns en mängd olika barndomar och att de inte utgör ett enda universellt fenomen. Enligt James och prout finns ett värde i att studera barnen i deras egna sociala relationer och kulturer oberoende av perspektiv av oro från vuxna. Barn är och måste ses som aktiva i fastställandet och konstruktionen av sina egna liv, livet runt dem och i det samhället där de bor. Detta är viktigt eftersom barn inte är passiva subjekt i sociala processer och strukturer. För att kunna studera barndomen menar James och Prout att etnografi är ett mycket användbart sätt, vilket tillåter barnen mer deltagande och en mer direkt röst i den sociologiska datan (James & Prout 2015, s. 7).

Del 3 Genomförande

3:1 Undersökningsmetod, urval, etiska överväganden, bortfall

Syftet med uppsatsen är att få kunskap om barns tankar om barn, alltså vad barn tänker att barn är, ur barns perspektiv. För att lyckas med detta behöver jag komma nära barns perspektiv och barns tankar. Som tidigare nämnts finns hinder när man som forskare närmar sig barns perspektiv, vilket är en utmaning i sig. Jag använder mig av ett barndomssociologiskt synsätt då jag ser barnen som kompetenta med egna idéer och uppfattningar om sig själv. Det fenomen jag vill undersöka är barn, vilket gör att jag kommer intervjua barn för att ta reda på hur de ser på fenomenet barn och sedan analysera svaren utifrån teorierna ovan.

3:1:1 Metod

Enligt Johansson (2003) är metodologin en annan när det handlar om att göra anspråk på och närma sig barns perspektiv genom vetenskapliga undersökningar eller pedagogik, än när det gäller vuxna (Johansson 2003, s. 46). Hon menar att det "avgörande är kunskap om barn, hur man samtalar och närmar sig barn" men också hur den pedagogiska praktiken eller

forskningsprocessen kan hindra eller möjliggöra detta närmande (Johansson 2003, s.46).

Johansson tar även upp maktperspektivet som särskilt problematiskt i studier och arbete med barn då detta perspektiv finns med i alla processer. Viktigt är också att etiskt problematisera vad det innebär att studera en underordnad grupp både i relation till forskningen och i förhållande till samhället (Johansson 2003, s. 46).

I detta arbete har jag valt att använda mig av en kvalitativ metod där intervjun står i fokus. Källström Cater menar att för att utveckla en teori som inkluderar barns erfarenheter och perspektiv, samt för att få en mer detaljerad förståelse av barnens perspektiv och upplevelser kan intervjuer med dem vara nödvändiga (Källström Cater 2015, s. 68).

Jag har valt att intervju fritidshemsbarn som jag på något sätt har en relation till. Källström Cater menar att erfarenheter har visat att det är viktigt som forskare att lära känna barnen innan de intervjuas (Källström Cater 2015, s. 74). Då jag valt informanter som jag på ett eller annat sätt har en relation till utifrån mitt arbete på fritids sparar detta tid då jag inte behöver skapa mig en ny relation med dem innan intervjun sätter igång.

Den typ av intervju som jag använt mig av är semistrukturerad intervju där jag utgått från min mall med öppna frågor och sedan ställt följdfrågor till barnen där jag behövt ett förtydligande, utveckling av svaret eller där jag märkte att barnen kanske inte begrep frågan så som jag ställde den. Alveus menar att respondenten har större möjlighet att påverka innehållet i den semistrukturerade intervjun och den som intervjuar behöver vara lyhörd och jobba med följdfrågor (Alveus 2013, s. 83).

För att säkerställa att det är barnets egna tankar som framkommer och inte hur kompiserna svarar och tänker, blev även detta en avgörande aspekt att välja semistrukturerade intervjuer.

Som ytterligare en metod i att komma informanternas tankar om barn närmre, visade jag åtta bilder föreställande människor. Uppgiften barnen fick av mig var att berätta om de trodde det var en vuxen eller ett barn på bilden, samt förklara vad det var som utmärkte att det var ett barn eller en vuxen. Denna del spelades inte in utan jag gjorde anteckningar över de egenskaper eller attribut som informanterna delgav mig.

3:1:2 Urval

Informanterna till detta arbete har valts genom ett bekvämlighetsurval, där jag använt mig av fokusgruppsdeltagare som finns i min närhet och som jag på något sätt har en relation till.

Informanterna är barn som går i förskoleklass och i åk 3. Sex pojkar och sex flickor, lika fördelade över årskurserna, har valts ut av mig tillsammans med personer som känner barnen

väl. Anledningen till att jag valt dessa två elevgrupper är att jag dels vill ha en bredd på intervjuerna samt att jag vill kunna jämföra svaren utifrån ålder. Jag vet också av erfarenhet att barn i förskoleklass har många och filosofiska tankar och funderingar kring livet. De frågar mycket och undrar hur saker förhåller sig till varandra på ett konkret och jagcentrerat sätt. Barn i åldern 9 år har kommit en bit på väg i sina tankar och kan på ett annat sätt problematisera och reflektera över beslut som tas och varför världen ser ut som den gör. Detta gör att jag finner det intressant att studera barns syn på barn utifrån två åldrar som skiljer sig något i utveckling och lärande.

3:1:3 Etiska överväganden

När urvalet gjorts mailades ett brev ut till vårdnadshavarna där syftet med undersökningen framgick samt de etiska riktlinjer som jag har att förhålla mig till (se bilaga 1). De lagar och riktlinjer som föreligger när det handlar om att intervjua barn säger att barn under 18 år normalt ska ha båda vårdnadshavarnas godkännande men om barnet självt inte vill delta trots vårdnadshavarnas godkännande får forskning ej utföras (Källström Cater 2015, s. 72). Efter det att föräldrarna och barnen gett sitt medgivande till att delta startade intervjuerna.

När man gör intervjuer finns det viktiga aspekter att beakta. I förhållande till respondenterna behöver man tänka på deras konfidentialitet och anonymitet, det är också viktigt hur intervjun formuleras samt hur man förbereder sin intervju (Patel & Davidson 2011, s. 72).

Inför varje intervju förberedde jag barnen genom att berätta syftet med att få deras hjälp och frågade om de fortfarande vill hjälpa mig, jag förklarade att det var frivilligt och att om de inte ville eller orkade vara med mer var det bara att säga till när som helst under intervjun.

De namn jag använt mig av i resultatdelen, för att jämföra olika informanternas svar, är fingerade och har inget att göra med de intervjuade barnen i fråga.

3:1:4 Bortfall

Av 12 tillfrågade barn och föräldrar fick jag svar från nio att det var okej att göra intervjun. När 8 intervjuer var gjorda började jag skriva mitt arbete, den nionde intervjun föll bort då informanten inte ville vara med vid tillfrågning. Av ett barn fick jag svar för sent då arbetet redan var i slutskedet, och tid för intervju var svår att hitta.

När jag nedan redovisar mina intervjuer har jag gjort tecken för tystnad (...) och för borttagande av textmaterial [...], samt kortare pauser ...

Om jag sett en tydlig skillnad på svaren utifrån ålder har jag nedan gjort en uppdelning av svaren. Där jag inte kan se någon tydlig skillnad har jag valt redovisa svaren oberoende av ålder.

Del 4 Resultat och analys

Nedan redovisar och analyserar jag de resultat jag fått fram genom mina intervjuer med barnen.

4:1 Kännetecknen på barn

Varje intervju börjar med att jag frågar om informanten anser sig själv vara ett barn, samtliga informanter svarade ja på den frågan. När jag sedan ställer frågan ”hur vet du att du är ett barn?” så uppstår skillnader i hur barnen tänker. För några är det tydligt att det syns, Emilia och Kalle säger så här: *”För att jag är liten och dom andra är stora och så vet jag att jag är ett barn för jag hör det på rösten”, ”För jag ser det, att jag har, för jag har lite... små, mindre ben än vuxna och att jag har lite mindre händer än vuxna och jag ser mig i spegeln att jag är ett barn.”* Emilia gör också en beskrivning på att det hörs. Oskar menar att han känner att han är ett barn, men har svårt att sätta ord på hur han kan känna det, han hänvisar till spegeln han också. *”Emmmm emmm (...) för jag känner att jag är ett barn”. – ”Hur känner du det?” – ”Eeh (...) det känner jag... om jag tittar på en spegel kanske” – ”Just det, att det syns?” – ”Mmm”.*

För Sara är leken det som avgör - *”Em kanske för att jag tycker om asså jag gillar väldigt mycket em så här att leka och busa em nä men jag gillar att va med kompisar väldigt mycket”.*

Helena har en annan idé om hur hon vet att hon är ett barn och det är att hon går i skolan.

Anders finner frågan svår att svara på medans Anna inte vet

- Hmm, att jag går i skolan
- (...) Det är en svår fråga.
- (...) (leker med en liten pärla). Jag vet inte

För att ett fenomen skall uppstå behövs intentionala medvetandeakter och detta innebär att ett objekt för medvetandet går genom två delakter och dessa kallas inom fenomenologin för “noema”, som är att objektet visar sig för medvetandet som är riktat mot det, samt “noeisis” vilket betyder att objektet omvandlas till ett fenomen. Denna medvetandets intentionalitet är nödvändig för att objekt skall bli fenomen och detta förutsätter att subjekt och objekt

samspelar i en “noetic-noematic correlation” (Szklański 2004, s. 275-276). De informanter som inte kan ge ett svar på frågan ”hur vet du att du är ett barn?” tänker jag mig inte ser sig själva som objekt och på detta sätt har svårt att se sig själv som fenomen, subjektet och objektet samspelar inte. De barn som ger en beskrivning av att det syns när de ser sig själva i spegeln ser antagligen sig själv som ett objekt, och beskriver detta som ett fenomen. Vad detta fenomenens essens är framgår inte direkt i intervjun men det som framgår är att den bland annat är visuellt förmedlad.

4:2 Barns preferenser

Vad tycker barn om? Barn tycker om att leka olika lekar, röra på sig, spela spel, vara i skogen och ha kul, dessa svar får jag oavsett ålder på informanterna.

- Jag tror barn gillar att hoppa och skutta och leka och så där.
- Leka med kompisar (...) och syskon.
- Hmmm barn tycker om att leka och springa runt och leka kull och gå i skolan tycker barn är kul.
- [...] Leka, göra roliga saker
- Dom tycker om att leka... kanske klättra i klätterställningen... eller spelafotboll eller åka ruschelkana eller kanske, kanske spela nåt spel [...] aa sen kommer jag inte på nåt mer
- Att leka
- Mm om dom kan tycka om (...) hmm att leka och att vara ute i skogen mmm (...) kolla på mobil och spela gillar dom. Men jag har i alla fall speldagar, jag håller mig till dom.

När de svarat på frågan vad barn tycker om, frågade jag dem om alla tycker om det som de svarat och de flesta barnen tror att alla gör det men med en modifikation för att det kan finnas olika typer av lekar som barnen gillar.

- Ja jag tror faktiskt det
- Jag tror det
- Ja
- Nä, vissa kan tycka olika

- Vissa
- Tror du det är många barn som tycker om det eller vissa, några stycken?
- Jag tror nog dom flesta eller några stycken

- Mmmm nä inte just alla, några barn tycker om att klättra många barn tycker om att spela fotboll, jag ty.. kan spela vändtia, och några barn brukar gilla kanske finns i sjön, nåra brukar, å alla i klassen älskar att vara på baksidan
- Älskar alla å vara på baksidan?
- Aa

I denna fråga ser jag ingen skillnad i om barnen går i förskoleklass eller om de går i årskurs tre. Barn gillar fenomenet lek, det är leken som visar sig för barnen när de beskriver vad barn tycker om. Jag tänker dock att leken tar sig olika uttryck och beskrivs olika beroende av hur deras livsvärld ser ut.

Torstenson-Ed beskriver Merleau-Pontys förklaring om livsvärlden och hon menar att denna är en beskrivning på den värld som vi dagligen lever i. Värld och subjekt präglar varandra i ett cirkulärt förhållande. Den levda kroppen tillmäts stor vikt av Merleau-Ponty och är både subjekt och objekt samtidigt. Kroppen innehar både tid och rum vilka visar sig för en i ens aktiviteter. Andra människor är helheter, varken ting eller subjekt, världen erfars intersubjektivt. Helheten vi avläser kan inte alltid ges ett språkligt uttryck (Torstenson-Ed 1997, s. 14).

Att världen erfars intersubjektivt tänker jag märks då alla informanter har en subjektiv uppfattning om att barn tycker om att leka, de har en intersubjektiv förståelse av fenomenet barn. Leken kommer dock till olika uttryck beroende på vilka intressen barnen verkar ha. *”Dom tycker om att leka... kanske klättra i klätterställningen... eller spelafotboll eller åka ruschelkana eller kanske, kanske spela nåt spel [...] aa sen kommer jag inte på nåt mer”*

Den lek som visar sig för barnen, är det leken som de själva gillar eller är det den lek de ser att andra gör? Oskars beskrivning på vad barn tycker om visar på att han ser saker som andra gör, han börjar en mening med att beskriva vad några barn eller många barn tycker om. Mitt i förklaringen börjar han på, vad jag tror, en förklaring vad han själv tycker om, *”jag ty...”* Sen fortsätter han meningen *”kan spela vänd-tia [...]*, som att han vill fortsätta berätta vad andra tycker om. Det kan vara så att det han ser andra gör är också sådant som han själv uppskattar. Hans värld inbegriper skoldagen och fritidstiden, där mycket tid går till lek och rörelse, denna tid är en stor del av barnens liv, och denna värld verkar präglade honom, alltså subjektet, och det verkar vara det som framkommer i hans beskrivning.

Jag tänker att det finns en förståelse för att alla barn inte tycker om samma saker men att lek är det begrepp eller fenomen som sammanväver alla olika intressen som barn har.

4:3 Temporalitet

Jag ställer frågan till informanterna när man blir ett barn och på denna fråga får jag flera ”icke exakta” svar som ”*Ungefär när man kommer ut ur mammans mage*”, och ”*när man föds tror jag*”. Oskar har även han en fundering om att när man föds så blir man ett barn, men med tillägget *typ*, ”*ehmm när man har kommit ut från mamman eller pappan typ*”.

Två av informanterna uttrycker det som att växandet och åldern är parametrar när man blir ett barn. Sara beskriver det så här: ”*Eh man är väl lite alltid ett barn för ... att typ så här när man är liten eller lite mindre kanske man tycker om att ... asså typ så här att leka väldigt mycke än när man är lite större kanske man inte tycker att man blivit ett blivit, när man är ett barn typ som man är tonåring så jag tror att man är ett barn när man typ går så här i förskoleklass*”. ”- *Är man inte ett barn innan förskoleklass?*” – ”*Jo, ja men eh när man e väldigt liten så gör man ju inte så väldigt mycket*”. Kalle beskriver det lite annorlunda men har växandet med ”*Jo, när man föds från mammans mage då växer man och fyller år så blir man större till ett barn*”.

Anna och Helena ger mig inget svar då det verkar svårt att förklara för Anna. Helena tycks inte veta.

Anna

- Eh det är svårt att förklara

Helena

- (...) jag vet inte (..) hmm (...) jag vet inte

Stina är säker i sitt svar och menar att under en viss ålder så är man ett barn.

Stina

- När man är under 20

Frågan om när man blir ett barn tycks mycket enklare att svara på för de yngre eleverna än eleverna i årskurs tre. Jag får direkta svar utan särskilt mycket betänketid från de yngre medan de äldre eleverna tar mer tid på sig att fundera men har ändå svårt att ge något konkret exempel på när människan blir ett barn. Även om jag får direkta svar från de yngre barnen är svaren ändå något svävande, de verkar inte veta med säkerhet. Vad är det som gör att de inte kan säga exakt? Vilka tankar får jag inte svar på? Har det med begreppsbildning att göra? Kan barnen inte definiera olika typer av barn som exempelvis spädbarn?

I och med svaren från Kalle och Sara tänker jag att de menar att i växandet så händer något som gör att man blir ett barn. Vad är det som visar sig för barnen? Sara försöker att förklara något som jag tolkar har med leken att göra. I intervjun med Kalle nämner han växandet som en process att bli ett barn. ”*man föds [...] växer man och fyller år så blir man större till ett barn*”. Vad det är han syftar på får jag inte veta men utifrån intervjun tänker jag att det skulle kunna handla om att när man inte längre är spädbarn händer det något. Om nu leken skulle vara en av essenserna som fenomenet barn består av, är det då troligt att barnen har svårt att se leken som spädbarn deltar i för att de inte har den kunskapen om spädbarn och lek. Leken handlar bland annat om kommunikation och hur kan dessa barn förstå ett spädbarns kommunikation med sin mamma?

Jag har i mina intervjuer också ställt frågan när man slutar vara ett barn för att se om det finns en konsensus om tidpunkten när barn blir vuxna. Fyra av barnen har angett en ålder som slutet på att vara ett barn men de är inte säkra i sina svar.

- När man har fyllt mycke år typ när man har fyllit 21 eller nånting
- När man är över 20
- (...) när man typ är 20
- man slutar vara ett barn tills man är 70 eller 30 tror jag för då är man vuxen.

Ett barns svar lyder, ”*ehmm typ om mmmmm typ om några veckor kanske*”. Jag tolkar det som att det finns ett slut men att kunskap om tid och tidsuppfattning inte riktigt finns.

En av informanterna menar att man slutar vara barn när man har blivit vuxen men har ingen tanke om när man blir vuxen.

- (...) när man har blivit vuxen
- Har du någon tanke om när man blir vuxen?
- nä.
- Det där var en svår fråga
- Har du nån tanke då
- Nä, men ja (...) jag vet inte

Jag tänker att det här med att bli vuxen är lika ogreppbart som frågan när man bli ett barn. Sara har en tanke om att det är man själv som bestämmer när man är vuxen, eller som hon säger ”*[...] det får man väl typ så bestämma själv när man ha när man slutar bli barn*”. Att det är en subjektiv upplevelse. Hon menar också att ”*man är väl lite alltid ett barn*”. Har man den idén om att vara barn blir det antagligen svårt att definiera när man blir vuxen. Kan man

vara barn och vuxen på samma gång enligt Sara? En tanke som slår mig är om barns essens är att man har föräldrar? I så fall kan man ju vara barn så länge som ens föräldrar är vid livet, samtidigt som du är vuxen. Men om man alltid är ett barn som Sara beskriver, kanske hon tänker att även om du är vuxen så finns barnet alltid i dig, som en erfarenhet vilken inte försvinner.

4:4 Differentiering barn-vuxen

I mina intervjuer ställer jag frågan vad skillnaden är på vuxna och barn och jag ser en tydlig differentiering av barn och vuxna. I intervjuerna framkommer dessutom en tydlig skillnad på vad de olika åldersgrupperna har svarat.

De yngre barnen pekar på skillnad i storlek.

F-klass:

- barn är mindre/kortare. vuxna har större av allt. (Gav exempel på kläder, och tex händer)
- De e att vuxna... [...] dom e´ lite större än barn. Dom är liksom lite mer längre.
- m
- typ som ehhh typ som ehh nästan som från tavlan typ till bordet [...] för så lång är min pappa.
- å han är vuxen, eller är han ett barn?
- vuxen.
- (...) skillnaden (...) [...]
- aha mhh (...) jag vet inte. mmmh ahh jag kommer ihåg att dom är större än dom där barnen, det är det jag kommer ihåg.
- att vuxen är stor och barn är litet och ibland kan barn va stora för dom är kanske tolv år eller tretton fjorton eller nånting.
- Dom är längre (...)

De äldre barnen beskriver skillnader i vad vuxna och barn gör.

Åk 3:

- de e, ibland känns det lite så att barn gör mer såna roligare grejer än vad dom vuxna gör
- dom vuxna jobbar och barnen får i skolan mest och den vuxna lagar mat och barnen leker
- att vuxna får bestämma mycket mer och dom leker inte lika mycket. Dom tänker oftast typ så här på jobb och [...] om dom ska hinna, hinna med en massa. Jag tror dom är väldigt stressade medans barn försöker ta det lugnt och bara ha roligt.

I intervjuvaren finns en differentiering av vuxna och barn, det ges en bild av att barn är mindre än vuxna och att de gör andra saker än de vuxna. De förmedlar en bild av att barn gör roligare saker och att de vuxna har saker som måste göras och hinnas med. Det är det som syns, hörs och görs som avgör hur barnen ser eller avgör om det är ett barn.

Denna differentiering görs också tydlig när informanterna får titta på bilder (bilaga 3) på olika figurer föreställandes människor och då bestämma om det är en vuxen eller ett barn på bilden. Det som utmärker barn enligt informanterna är att barn är ganska korta, har särskild barntröja, ler, ser glad ut, sprallig, är på skolan, skillnad på ögonen, barnkläder, färgstarka kläder, ser ut att leka och ha kul.

Barnen beskriver de vuxna som längre, har smink, har nagellack, har läppstift, smycken, syns på ansiktet och händerna. Halsen är lång och näsan är stor. Ögonen är lite arga. Ser sträng ut och verkar inte speciellt glad. Här finns också beskrivningar och reflektioner att vuxna gör saker som inte barn gör, som att stå ensam vid en solnedgång eller att vara i vattnet och att vissa vuxna brukar bada lite mer än barn.

Några av bilderna är svårare att definiera då de har attribut som en vuxen men ser ändå ut som barn. Exempel på detta är smink, smycken, slips och kostym, se bilaga 3 fig. 4, 7 och 8. Det framkommer dock från några informanter att både vuxna och barn kan ha exempelvis slips, vilket gör det svårare att bestämma.

Bengtsson menar att det i livsvärlden inte finns enskilda föremål, ett föremål är alltid omgivet av andra föremål och dessa hänvisar till ytterligare föremål som befinner sig utanför den aktuella omgivningen (Bengtsson 2001, s.19).

Om jag utifrån detta tar föremålet halsband som exempel för att försöka förstå hur barnen reflekterar över attribut som hör till de vuxna. För informanterna som menar att halsband är ett vuxenattribut blir det förbryllande då halsbandet nu tycks sitta på ett barn. Bengtsson menar att i erfarenheten av föremål, i det här fallet halsbandet, så finns andra föremål mederfarna, sådant som inte blicken är riktat mot men som finns i rummet, en yttre horisont, som förskjuts ju mer jag rör mig i rummet. Inget föremål kan vara fullkomligt obekant. Ett föremål kan vara bekant obekant. Vidare skriver Bengtsson att Husserl räknar ”med en inre horisont av mederfarna egenskaper hos ett givet föremål” (Ibid.) Är det detta som händer hos barnen? Ett bekant föremål blir obekant då det sitter på ett barn i stället för en vuxen? Barnen erfar ett halsband ha egenskapen att sitta på en vuxen men denna erfarenhet blir förändrad i och med att bilden på barnet berättar något annat. ”De mederfarna egenskaperna utgör möjliga presentationer av samma föremål, en öppen kontinuitet av egenskaper hos samma föremål” (Ibid.) Om jag återkopplar detta till att människor inte är ting utan helheter blir det

tydligare för mig att helheten är komplex och svårbeskriven. Jag tänker att helheten konstant verkar förändras i och med att vi erfar nya saker kring ett fenomen och föremål. Livsvärlden förändras. Barnen måste förstå att ett halsband kanske inte bara bärs av vuxna.

4:4:1 Vad gör barn som inte vuxna gör?

Barnen har fått svara på frågan vad barn gör som inte vuxna gör och här beskriver de att barn framför allt leker.

- Mmmm (...) springer leker och sånt (...)
- Eh dom leker, och min mamma hon leker aldrig med mig (med eftertryck)
- Dom (...) brukar leka ute, ibland lägga sig ner på marken
- Dom (...) vi brukar typ bara, vi barn brukar typ hålla på att leka och hoppa i vattenpölar och så medans vuxna är bara ute och håller på såhär... typ... äh jag vet inte. Men leker och hoppar och så

Kalle tänker att barn har särskilda program som de ser på, att vuxna jobbar och barn leker.

- (...) Va dom brukar kolla på såna här program som fightas, men jag brukar inte kolla på det.
- [...]
- Finns det nåt annat som barn gör som inte vuxna gör?
- (...) Dom leker, barn och det gör inte vuxna dom jobbar då
-

Medan Stina menar att barn går i skola och på dagis.

- Är på skola och dagis

Oskar han har inget svar på frågan han, tycker den är svår.

- (...) Det var också en svår fråga. (...) (gör ljud med munnen) (...) nä...

Frågan var inte helt lätt att svara på för barnen, det krävdes mycket betänketid hos nästa alla informanterna. Men det som visar sig för barnen är att barn leker i stället för att jobba, leker istället för att hålla på med något annat som vuxna verkar göra. Spontanitet är ett begrepp som för mig blir tydligt genom dessa svar. Barn är spontana vuxna mer planerade.

Om jag utifrån intentionalitets-begreppet (Szklarski, 2004) nystar i varför barn inte ser vuxna som lekande människor, verkar det som att den föreställning de har om vuxna är att de jobbar, inte leker, eller lägger sig på marken. Även om det förekommer att vuxna gör dessa saker så är barnens föreställning om vuxna denna.

4:5 Vad tänker barn på?

Jag frågade informanterna vad barn tänker på och utifrån dessa svar tolkar jag det som att barn tänker på intressen de har, något de tycker om, drömmar och sådant som ligger nära.

- Hmm på sina favoritgrejer kan dom tänka på ibland eller andra saker.
- Att leka
- (...) Hmm dom tänker på grejer, ja typ som dom vill göra eller grejer som dom gillar eller nåt sånt tror jag, jag gör det i alla fall.
- (berättar om en upplevelse)
- Kan det vara sånt du tänker på?
- Ja, det var jättehäftigt. så tänkte jag bli, du vet den där filmen vi ser på morgonen som heter (ngt otydbart) dom gymnasterna dom vill jag bli som
- Mhm det är också sånt du tänker på?
- Ja och så tänker jag på mode, det är också snyggt

Frågan var inte helt lätt att svara på och några av informanterna behövde lång betänketid, men uppgav tillslut att barn tänker på att ha kul och sin mamma och pappa.

- (...) Mm att ha kul, eh att man ska försöka ha roligt (...)
- (...) Vet inte (...) kanske på sin mamma och pappa (...)
- Em, ehh e emmm
- Vad brukar du tänka på
- Em (...)
- Är det svårt? ska vi gå vidare med nästa fråga?

Vad är barnens medvetande riktat mot när jag ställer denna fråga? Om det är riktat mot någon annans tanke så har de kanske en föreställning om, att ”andras tankar kan inte höras”. Om jag inte vet vad någon tänker måste jag fråga för att ta reda på det och har jag inte frågat så blir det svårt att veta.

Om tänkande ses som ett fenomen och vi ponerar att essensen i fenomenet tänka, är att det sker tyst, då blir ju varje tanke som sägs högt inte längre en tanke. Går det att veta vad någon annan tänker utan att utgå ifrån sina egna tankar?

4:5:1 Barn vill vara barn.

Jag ställde frågan om det fanns tillfällen då de hellre skulle vilja vara vuxen än barn och fick endast två svar där det fanns en nyfikenhet, längtan eller vilja att vara vuxen. För de andra informanterna fanns ingen vilja eller längtan att hellre vara vuxen.

- Ja
 - Kan du berätta när och varför?
- Jag vill jobba
 - Vad är det som verkar spännande med att jobba?
- Att man får till exempel pengar och det är roligt, tror jag i alla fall
 - Har du nå t drömjobb som du vill ha?
- Det är ganska många saker. Massör
- Mm det är väl typ när jag skulle vilja vara så här, när jag skulle vilja få bestämma själv å göra lite vad jag vill.

Hur ser barn på vuxna eller på att vara vuxen, jag kan återgå till tidigare frågor om skillnaden på barn och vuxna och se att barnen tycker vuxna gör andra saker än vad barn gör, de ser argare ut, leker inte lika mycket och har en massa måsten. Om det är detta som visar sig för barnen, kanske de inte har en längtan att vara eller bli vuxna. Ett av barnen vill bli vuxet för att få pengar för det verkar roligt. Att ha roligt verkar vara viktigt för barnen. Eller är det så att barndomen är så pass viktig att en strävan efter att bli vuxen inte finns?

4:6 Barns behov

Vad behöver barn? Som svar på denna fråga ger barnen en tydlig prioritet på vad barn behöver och det är mat.

- Mat (...) det är typ bara det
- Mat vatten och så kan dom men fattiga barn har ju inga vatten eller mat så dom kanske kan komma hit för att tjäna pengar och köpa mat då.
- Em [...] jag vet inte riktigt men alla behöver allt.
 - Kan du ge nåt exempel på vad som ingår i "allt"
 - Alltså jag kan ta något som alla behöver.
 - Ja som du vet
 - Ja, vi behöver ju mat och vatten och så där (...)
- Dom behöver mat, dom behöver energi för att kunna springa omkring och leka kull och sånt, dom behöver också kläder för de kan ju inte gå nakna till skolan (fniss) det vore ju konstigt

- [...]
- Får alla barn det då? mat och energi?
- Dom som bor i vissa länder får inte det för dom får, ja dom är fattiga och dom får inte det?
- Finns det nånting som dom behöver
- Ja dom behöver skola dom behöver mat dom behöver dricka dom behöver energi och dom behöver en skola, och dom behöver djur... inte farliga djur

Maten är dock inte allt, utan de behöver vila och ta det lugnt, ha någon att prata med om jobbiga saker och leka. Barn behöver också gå i skolan för att lära sig saker menar två av informanterna, se även intervju ovan

- Dom behöver mat, dom behöver leka och vila ibland och ta det lugnt
- De behöver kläder och mat och vuxna som tar hand om dom. Dom behöver gå i skolan för att lära sig saker och ting. Fast på dagis lär man sig inte så jättemycket.

Sara är den enda som inte har nämnt mat eller vatten som behov, utan hon ser det sociala och tryggheten som något som barn behöver, utöver att ha kul och slappna av.

- Dom behöver få slappna av och ha kul. Å ha nån som dom typ kan va med och prata med om nåt dom tycker nåt är jobbigt.

Hartman & Torstenson-Ed har frågat barn om vad som är viktigt för människan och i de svar som barnen gett finner de att överlevnad och hälsa i form av mat och vatten är det som är viktigt. Att ha någonstans att bo, ha familj och vänner, att få känna frihet, fred i världen, att vara omtyckt och att få gå i skolan är också saker som är viktigt för människan enligt dessa barn. Att svaren skiljer sig något åt i de båda undersökningarna, tänker jag har att göra både med ålder på informanterna (åk 3 - 9) samt att frågorna har ställts olika. Det tema som Hartman & Torstenson-Ed utgick ifrån var: "Vad är en människa och hur är hon?" Med bland annat frågan vad människan ser som viktigt (Hartman & Torstenson-Ed 2013, s. 109 - 110). Det intressanta i denna jämförelse tänker jag handlar om att barn från olika årtionden och i olika åldrar ser att människan har samma grundläggande behov. Är det fenomenet överlevnad som utifrån dessa tankar benämns? Medvetenheten om mat och vatten och föreställningen om att överlevnad handlar om att människan och barn behöver mat och vatten.

4:7 Vad vill barnen bestämma? Inflytande

Min fråga till informanterna löd: Om du fick vara vuxen för en dag och bestämma något om eller för barnen vad skulle du bestämma då? Tre av informanterna kan inte svara på frågan, eller rättare sagt svarar de att de inte vet.

- Hmm (...) vet inte
- Jag (...) em (...) eh jag vet inte
- Vet inte

Två barn ger svar som handlar om att göra saker de tycker om väldigt mycket om, som att *shoppa, äta och leka*.

- Jag skulle jag bestämma att vi skulle shoppa, för jag gillar kläder och så gillar jag att rita. [...]
- Emmm, då skulle jag bestämma att vi skulle äta mat.

Två av informanterna ger svar som handlar om uppfostran eller hur man skall vara mot varandra.

- Eeeemmm skulle bestämma att dom inte ska tänka på så hur mycket hur andra tycker och att man, man inte ska bry sig om nån annan säger om dom säger nåt taskigt.
- (...) Att dom inte fick laga mat, och att dom (...) skulle gå och lägga sig i tid och att dom får leka på sina rum.

En informant skulle bestämma att de både skall få leka, och en typ av uppfostran där han vill bestämma att barn skall komma överens.

- Att dom fick leka vad dom ville och att dom skulle komma överens.

Arnér och Tellgren har gjort forskning om barns syn på vuxna och har i deras samtal med barn (sexåringar) ofta hamnat vid den frågan om vad de skulle vilja bestämma och ser liknande tendenser i sina svar att det är svårt att svara på, men de som kunde svara skulle vilja bestämma sådant som att få "äta godis hela dagarna, eller äta choklad på lekis" (Arnér & Tellgren 2006, s. 82).

Vad kan detta då ha att göra med? Om jag sätter in detta i intentionalitets-begreppet som fenomenologiska teoribildningen vilar på (Szklański 2004) och ponerar att det är fenomenet "att bestämma" som medvetandet är riktat mot för barnen i intervjuerna och att deras

medvetandeakt innefattar en föreställning om att det är de vuxna som bestämmer, blir det för mig tydligt att frågan blir svår att svara på då barnens uppfattning om vem det är som får bestämma faktiskt ligger hos de vuxna. Detta visar enligt mig att barnen är medvetna subjekt som bildar uppfattningar om sin tillvaro. De svar som skiljer sig något från Arnér och Tellgrens, är att jag fått svar som handlar om hur barnen skall vara mot varandra och att våga tro på sig själv och vikten av att komma i säng, en som jag tolkar, typ av uppfostranstanke.

4:8 Livsvärld Resultat

Hur upplever då informanterna, i det här fallet barnen, sin livsvärld, vilka minnen beskriver de, hur ser tankarna om framtiden och den oreflekterade vardagen ut?

Jag ser att barnen upplever leken som rolig utmanande och något alla barn vill göra. Hur och vad de leker beror på barnets minnen och upplevelser av leken. När informanterna beskriver vad barn leker menar de att alla leker men att alla kanske inte gillar samma typ av lekar. Bengtson beskriver livsvärlden som en värld vi alltid redan lever i, vi lever i den tillsammans med andra människor och denna värld kan vi stå i ett kommunikativt förhållande till. Den är social där föremål är mänskligt skapade och den är mänskligt organiserad vidarefört från människa till människa (Bengtsson 205, s. 18). Jag tänker att barnen har vidarefört deras livsvärld till mig, genom kommunikationen i mina intervjuer med dem. De har fått sätta ord på sin livsvärld, eller barns livsvärld så som det visar sig för dem. Livsvärlden, menar Bengtsson, är komplex och innehar inte endast fysiska egenskaper utan också psykiska vilka inte är identiska med varandra. En handling kan inte identifieras med ett fysiskt beteende utan det handlande subjektet innehar också en känsla (Ibid. s. 19 - 20). Den känsla som visar sig för barnen tänker jag är glädje, glädjen att leka. I barns livsvärld är leken viktig.

Del 5 Diskussion och slutsats

5:1 Diskussion

Syftet med detta arbete har varit att få kunskap om hur barn tänker om barn, och undersöka essensen av fenomenet barn. Men hur vet jag då att jag förstår mina tolkningar utifrån barns perspektiv?

Tidigare forskning har diskuterat svårigheten att inta ett barns perspektiv i forskning, (Johansson 2003, Arnér och Tellgren 2006, Pramling Samuelsson och Sheridan 2003). Eva Johansson menar att en grund för att närma oss barns perspektiv handlar om våra ”antaganden om hur vi kan förstå andra” och att förutsättningen att förstå andra är mötet eller interaktionen med dem. Kommunikationen sker genom att vi deltar i varandras världar (Johansson 2003 s. 44).

De flesta av de barn som jag har intervjuat har jag haft möjlighet att jobba nära och hunnit skaffa mig en relation till vilket enligt Johansson är en förutsättning för att perspektivbyten och möten ska möjliggöras. Hon skriver att det krävs en fysisk och psykisk närhet till barnen, subjekten. Hon menar vidare att ”forskaren själv skapar livsrum” i miljön som hon studerar, och vikten av att bli accepterad, lära känna barnen och visa engagemang måste finnas för att få tillträde till barnens livsvärld. För att lyckas med detta är en öppen och intresserad inställning där barnens agerade tolkas utan att värderas viktig. Utöver detta krävs också tid, tid för att vinna deras förtroende och lära känna barnen, att man är tillsammans med dem (Ibid. s. 44-45).

Som fritidshemslärare har jag denna möjlighet då jag finns tillsammans med barnen, så gott som varje dag, på ett eller annat sätt. Barnen delar sina funderingar med mig som pedagog ofta utan att jag har intagit en ställning som forskare och det finns möjlighet att studera deras livsvärld när som helst under dagen. Detta tror jag har givit mig en stor fördel i detta arbete. Jag har märkt att barnen har varit otroligt glada för att få delta i intervjuerna och det har funnits en längtan från andra barn att också få bli intervjuade.

Vilken avsikt har då barnen att vilja delta? Johansson menar att ”det som visar sig för barnet tar sig i uttryck i barnets sätt att vara” (Ibid. s. 44). Handlar det om att barn vill göra sin röst hörd eller att de vill ha någon som lyssnar på just deras tankar? Har det med uppmärksamhet att göra? Oavsett vilken avsikt dessa barn har haft ser jag liknande tankar hos dem. De har varit engagerade, svarat på frågorna, tyckt det varit roligt och svaren liknar

varandra. Det går ändå att se att de är subjekt, då de talar utifrån sina egna intressen och upplevelser, deras livsvärld och deras egna upplevelser av att vara barn.

I den empiri som jag samlat in finner jag att barnen verkar ha tagit ett utifrånperspektiv, då de pratar om barn, snarare än att beskriva hur de själva är, tänker eller gör i flera av frågorna. De är subjekt och objektet samtidigt.

Vad betyder detta för mitt resultat? Betyder det att svaren är en gissning utifrån hur de tror att andra barn tänker? Eller ser de andra barn utifrån sina egna upplevelser och erfarenheter och beskriver utifrån dessa? Vad betyder detta i så fall för min undersökning? Känner de sig själva genom andra? Simone de Beauvoir brottades även hon med tanken om vem som bäst skulle beskriva kvinnan och kvinnans ställning och kom fram till att det måste vara kvinnorna själva eftersom de har sina rötter i den. Likaså tänker jag att barnen är de som bäst beskriver vad ett barn är, de är barn, de lever som barn. Som vuxen kan du alltid beskriva din barndom eller beskriva barn men hur har synen på barn förändrats under uppväxtåren? Vilken relation har du till barndomen och barn och hur påverkar det bilden du i så fall skulle ge? Arnér och Tellgren menar att när vuxna som uttalar sig om barn som social kategori handlar det om att utgå ifrån en generell erfarenhet av kategorin barn alltså inte att ta ett barns perspektiv (Arnér & Tellgren 2006, s. 40).

Utifrån fenomenologin kan man inte hitta en verklig beskrivning av ett fenomen utan det är bara upplevelsen en människa har av ett fenomen som vi kan få tillgång till. I mina intervjuer ser jag en upplevelse som verkar stämma överens bland de intervjuade barnen och det är att barn leker, barn är små och gör andra saker än vuxna. De tänker på saker som verkar fånga deras intresse som kul saker eller sin mamma och pappa. Är detta då inte en verklig beskrivning av fenomenet barn? Kanske är det en verklig beskrivning av fenomenet barn som tillhör en och samma kulturella bakgrund, men att det förmodligen skulle sett annorlunda ut om de intervjuade barnen vuxit upp i en annan kultur. Hartman och Tortenson-Ed menar att kultur inte endast är uppsatta regler och verktyg utan det är ett ”meningsinnehåll hos människor, en aktiv, tolkande process då man skapar ramar för meningsfulla relationer”. I möten människor emellan sker kommunikation och förhandling och här menar de att självet och kulturen skapas (Hartman & Tortenson-Ed 2013, s. 19). Enligt informanterna så leker barn och detta tolkar jag som meningsfullt för barnen då alla beskriver det som roligt och något barn gärna gör. I leken sker kommunikation och förhandling. Är det då i leken som barnkulturen bildas?

För att kunna närma sig ett barns perspektiv menar Pramling Samuelsson att det förutsätter att vuxna har ett förhållningssätt som tillskriver barnen en egen kultur och ett eget

sätt att förstå och uppleva världen (Pramling Samuelsson och Sheridan 2003, s. 71). Hur ska vi pedagoger förhålla oss till leken utan att störa och ändå se och förstå hur barns kultur ser ut? Enligt läroplanen skall undervisningen på fritidshemmet ta sin utgångspunkt i elevernas behov, intressen och erfarenheter och för att lyckas med detta behöver eleverna göras delaktiga. Pramling Samuelsson och Sheridan menar vidare att barns delaktighet inte alltid blir en pedagogisk fråga och detta menar författarna beror på att kunskap och verktyg saknas för att ”analysera och tillämpa kunskapen från dokumentationen och därigenom barns möjlighet att påverka genom delaktighet” (Ibid. s. 70). Hur skall man då göra eleverna delaktiga? Författarna menar att en förutsättning för detta är att kunna ta barns perspektiv och detta görs genom att barnen själva får komma med bidrag, genom att förmedla känslor och tankar genom flera uttrycksformer, samtidigt som deras ståndpunkter fortlöpande skall kunna utvecklas. Tillsammans med vuxna som ser, lyssnar och försöker tolka elevernas sätt att vara och agera. Allt detta utifrån gedigen kunskap om barn och deras utveckling men också utifrån enskilda barns förutsättningar och erfarenheter (Ibid. s.71). Jag ser fritidshemmet som en arena som har största möjliga potential att lyckas med detta så länge kunskap om barn och barns perspektiv tas på allvar. En svårighet jag ser i detta kan dock vara stora barngrupper med lite personal.

Vidare forskning inom detta ämne skulle kunna vara att se hur barns perspektiv tas tillvara på fritidshemmen i planerandet av verksamheten.

5:1:1 Metodreflektion

När jag började skriva min diskussionsdel kände jag att jag hade svårt att hitta bra ingångar till den och att den tidigare forskning jag hade, Johansson (2003), Pramling Samuelsson & Sheridan (2003) samt Hartman, Torstenson-Ed (2013) inte var tillräcklig för att kunna nå hela vägen fram. När jag då valde att ta in Simone de Beauvairs bok *det andra könet* gav detta mig en ingång där jag fick hjälp att beskriva hur och varför barn är de som bäst skulle komma att beskriva sin livsvärld.

Den semistrukturerade intervjun tänkte jag mig skulle öppna upp för att komma barnen in på livet och möta deras livsvärld. Av det resultat jag fått märker jag att jag endast skrapat på ytan och mer fångat en allmängiltig livsvärld. Min ambition att få fram ett djupare svar var kanske något högre än vad resultatet av den semistrukturerade intervjun gav. Kanske hade öppna kvalitativa intervjuer öppnat upp för fler tankar om upplevelser och djupet i deras tankar kanske hade nått mig på ett annat sätt.

5:2 Slutsats

Utifrån mina intervjuer ser jag informanterna beskriva barnen som lekande tänkande fenomen där de i stort intar en utifrån-position i sina svar på de frågor jag ställer.

Att gå i skolan, storleken och leken är något som jag ser återkommer i mina intervjuer som en beskrivning på barn, och vad barn gör. Även när de fått beskriva figurerna på bilderna jag visat framkommer det att storleken är avgörande när det gäller att se om det är en vuxen eller ett barn. Attribut som barntröja, kort, liten, syns på ansiktet, han ler, skolan som bakgrund, barnkläder, ser ut som den leker och har kul, är ett tecken på att det är ett barn. Smink, vuxenhalsband, slips, kostym, stora händer och armar ses tvärtom som vuxentecken. Det återkommer också tankar om att vuxna och barn inte gör samma saker. Barnen vill leka och de tycker om att leka, leken tar sig dock olika uttryck beroende på intressen hos barnen. Barns livsvärld verkar till stor del bestå i att ha roligt, leka och få utlopp för sin energi.

Barn har också behov, och dessa är enligt barnen att leka, få mat, vatten och ta det lugnt.

Om barnen skulle få bestämma skulle de bestämma att de fick göra saker som är roliga, men också att barn skall vara snälla mot varandra och inte lyssna på något taskigt som andra kanske säger.

Essensen i fenomenet barn skulle jag utifrån mina intervjuer tolka som leken, att ha kul, hoppa, springa och en drivkraft att vilja göra kul saker. Men även det fysiska att vara liten.

5:3 Slutreflektion

I den nya reviderade läroplanen har fritidshemmet fått en egen del där uppdraget är tydligt beskrivet för fritidshemsverksamheten. I den nya delen används begreppet ”undervisning” i fritidshemmets syfte och centrala innehåll. Utifrån min tolkning av dessa delar så ser jag hur leken och barns egna intressen och behov är det som undervisningen kan och ska utgå ifrån. Hos mig finns dock en oro att begreppet undervisning tar bort leken allt för mycket då jag tror att begreppet har en mer formell innebörd för många. Det informella lärandet får inte tappas bort. I läroplanen görs ett försök till förtydligande om hur begreppet undervisning skall ses: ”Begreppet undervisning ska ges en vid tolkning i fritidshemmet där omsorg, utveckling och lärande utgör en helhet” (Skolverket 2011, s. 24).

Vad skulle då hända om vi på fritidshemmet tog bort leken från barnen? Vad kommer att hända med barnens inflytande över sin egen fritidshemstid om leken får mindre tid och

undervisning i form av skolbänksundervisning får en större del? Ska vi uppmuntra barnen att vara barn tänker jag att som vuxna behöver vi tillåta lek, vara nyfikna på barns lek och att de får vara barn på barns villkor. Ansvar och jobb kommer senare i livet. Utifrån mina intervjuer förstår jag barn som lekande väsen. Skulle leken tas ifrån dem är det då inte längre ett barn?

Andra frågor som uppstår hos mig handlar om barn som inte har tillgång till leken men som har viljan att leka, är det viljan att leka som är avgörande för att vara ett barn? Om jag återgår till *Rasmus på luffen*, som var den bok som fick mig att börja tänka hur barn tänker om barn, beskriver Astrid Lindgren det väldigt tydligt hur leken för Rasmus och de andra barnen på barnhemmet är otroligt viktig. Rasmus tänker till och med på vilka saker som han vill skall försvinna för att han skall slippa arbeta för att istället kunna leka.

Källredovisning och bilagor

Källredovisning

- Arnér Elisabeth & Tellgren Britt (2006). *Barns syn på vuxna: att komma nära barns perspektiv*. Lund: Studentlitteratur
- Beauvoir, de Simone (1949/1995). *Det andra könet*. 2:a uppl. Norhaven, Danmark. Nordstedts
- Bengtsson Jan (red.) (2005). *Med livsvärlden som grund: bidrag till utvecklandet av en livsvärldsfenomenologisk ansats i pedagogisk forskning*. 2., rev. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Gunnarson, R. (2002) Fenomenologi [Dept of Prim Health Care Göteborg University - Research methodology web site]. May 8, 2010. Available at: <http://infovoice.se/fou/bok/kvalmet/10000009.shtml>. Accessed May 10, 2010. [2017-02-13]
- Hartman Sven & Tullie Torstensson-Ed (2013) *Barns tankar om livet*. 3. [rev.] utg. Stockholm: Natur och kultur
- James, Allison & Prout, Alan (red.) (1997). "A new paradigm for the sociology of childhood" I: *Constructing and reconstructing childhood [Elektronisk resurs]: contemporary issues in the sociological study of childhood*. 2. ed. London: Falmer
Tillgänglig på nätet:
[https://books.google.se/books?hl=sv&lr=&id=q_EjCQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=James+%26+Prout+\(red.\)+Constructing+and+Reconstructing+Childhood,&ots=EhVR85KEUC&sig=PJCc47hMSOfOgboeOctWNJmjIT4&redir_esc=y-v=onepage&q&f=falseh](https://books.google.se/books?hl=sv&lr=&id=q_EjCQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=James+%26+Prout+(red.)+Constructing+and+Reconstructing+Childhood,&ots=EhVR85KEUC&sig=PJCc47hMSOfOgboeOctWNJmjIT4&redir_esc=y-v=onepage&q&f=falseh) [2017-04-17]
- Johansson, Eva (2003). "Att närma sig barns perspektiv, forskarens och pedagogens möten med barns perspektiv." *Pedagogisk Forskning i Sverige*, årg. 8 ner. 1-2 s. 42-57, issn 1401-6788. Tillgänglig på nätet
<http://journals.lub.lu.se/index.php/pfs/article/view/7941/6995> [2017-02-18]
- Källström Cater, Åsa (2015). Att intervjua barn. I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2. [utök. och aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber

- Patel, Runa & Davidson, Bo (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 4. [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan Sonja (2003). ”Delaktighet som värdering och pedagogik.” *Pedagogisk Forskning i Sverige 2003 årg 8 nr 1–2 s 70–84 issn 1401-6788* Tillgänglig på nätet
<http://journals.lub.lu.se/index.php/pfs/article/view/7943/6997> [2017-03-24]
- Skolverket (2011), *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*, Stockholm: skolverket. Tillgänglig på nätet:
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2575> [2017-04-13]
- Szklarski, Andrzej (2004). ”Empirisk fenomenologi, presentation av forskningsansatsen och erfarenheter från en fenomenologisk studie.” *Nordisk Psykologi*, 2004, 56,4 274-288 Tillgänglig på nätet:
<http://www.tandfonline.com.till.biblextern.sh.se/doi/pdf/10.1080/00291463.2004.10637449?needAccess=true> [2017-03-24]
- Torstenson-Ed, Tullie (1997). *Barns livsvägar genom daghem och skola*. Diss. Linköping: Univ.
- Unicef, tillgänglig på nätet: <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#full> [2017-03-05]

Brev till föräldrar

Hej

Mitt namn är Evelina och är student på Södertörns högskola. Jag går just nu min sista termin på grundlärarutbildningen med inriktning mot fritidshem och håller på att göra mitt examensarbete.

Syftet med mitt arbete är att få en fördjupad kunskap om barns syn på barn, som kan komma till nytta i mitt fortsatta arbete med barn på fritids.

För att ta reda på detta behöver jag göra intervjuer med några barn i skolåldern (f-klass och åk. 3) och tänkte tillfråga ditt barn.

Intervjuerna kommer att spelas in.

De etiska överväganden som jag tar i beaktande i undersökningen är att barn som är under 18 år bör ha vårdnadshavarnas underskrift på att barnet får delta i undersökningen. Om barnet själv inte vill delta är det barnets beslut som gäller.

Jag kommer att förhålla mig till de etikregler som vetenskapsrådet har formulerat, vilket innebär att ni dels informeras om syftet av undersökningen, att de som jag tillfrågar skall ge sitt samtycke till att delta, de som deltar ges största möjliga konfidentialitet och uppgifterna som jag samlar in kommer endast att användas i forskningsändamål.

Är det okej för dig som vårdnadshavare att ditt barn tillfrågas och deltar i intervjun?

JA

Nej

Underskrift vårdnadshavare:

Barnets namn:

Mvh Evelina Andersson

Mail: xxxxxx

Tel: xxxxxx

Intervjufrågor, intervjuguide

- **Vad är ett barn enligt barn?**
 - När blir man ett barn?
 - Vad gör barn som inte vuxna gör?
 - Vad är skillnaden på ett barn och en vuxen?
 - När slutar man att vara ett barn?
 - Vad kan barn som inte vuxna kan?
 - Vad tycker barn om?
 - Tycker alla barn om det?
 - Vad behöver barn?
 - Får alla barn det? har alla barn det?
 - Hur vet man att man pratar med ett barn?
- **Vad är det som påverkar barns syn på barn?**
 - Är du ett barn?
 - Hur vet du att du är ett barn?
 - Vem eller vad bestämmer vem som är ett barn?
 - Finns det tillfällen då du hellre vill vara vuxen än barn?
 - Kan du berätta när och varför?
 - Om du fick vara vuxen för en dag vad skulle du bestämma om barnen då?
 - Vad tror du att en vuxen säga att ett barn är?
 - Är det viktigt att veta om någon är ett barn eller ej?
 - varför?

Bilder

Figur 1

Figur 2

Figur 3

Figur 4

Figur 5

Figur 6

Figur 7

Figur 8